

**EEN
MOOI
WESTLAND**

**Verkiezingsprogramma
2018-2022**

**GROENLINKS
WESTLAND**

INHOUD

Onze ambitie moet hoger.....	3
Politieke ervaring	3
Wat hebben we bereikt?	4
En nu?	4
1. Een Groen Westland.....	5
1.1.Groen is duurzame daden	5
1.2.Groen is een mooie entree van Westland	5
1.3.Groen is een schone lucht	5
1.4.Groen is een goede waterkwaliteit	5
1.5.Groen is een slimme wateropvang	5
1.6.Groen is minder licht en geluid	6
1.7.Groen is rust aan de kust	6
1.8.Groen is het welzijn van dieren	6
1.9.Groen is méér groen	7
1.10.Groen is groene kernen en tuinbouwgebieden	7
1.11.Groen is groen vervoer	7
1.12.Groen is duurzame energie	8
1.13.Groen is rekening houden met klimaatverandering	9
1.14.Groen is duurzaam wonen	9
1.15.Groen is alle asbest het Westland uit en snel!	9
1.16.Groen is afval de wereld uit	9
1.17.Groen is opschoonacties	10
1.18.Groen is geen ballonnen en centraal vuurwerk	10
1.19.Groen is groene tuinbouw	10
1.20.Groen is zonnepanelenglas	10
1.21.Groen is transparant tuinbouwglas	11
2. Een Sociaal Westland.....	12
2.1.Sociaal is goed onderwijs	12
2.2.Sociaal is een sterk kunst- & cultuurbeleid	13
2.3.Sociaal is inzetten op wetenschap, natuur & technologie	14
2.4.Sociaal is alle ruimte voor sport	14
2.5.Sociaal is inzetten op een gezonde samenleving	14
2.6.Sociaal is oog hebben voor kinderen en jongeren	15
2.7.Sociaal is een duurzame economie	15
2.8.Sociaal is werk voor iedereen	15
2.9.Sociaal is armoede bestrijden	16
2.10.Sociaal is het bestrijden van laaggeletterdheid	16
2.11.Sociaal is woningen voor iedereen	16
2.12.Sociaal is inzetten op buurtbudgetten	17
2.13.Sociaal is goede zorg	17
2.14.Sociaal is goede toegankelijkheid van voorzieningen	18
2.15.Sociaal is mantelzorgers ondersteunen	18
2.16.Sociaal is ontmoeting tegen eenzaamheid	18
3. Een Open Westland.....	20
3.1.Open is met z'n allen	20
3.2.Open is een veilige omgeving	20
3.3.Open is open naar de wereld	21
3.4.Open is ruimte voor burgerinitiatieven	21
3.5.Open is samen bouwen - mét kinderen en jongeren	21
3.6.Open is een constante dialoog en een gezonde bestuurscultuur	21
3.7.Open is samen bouwen - met discussies en akkoorden	22
3.8.En open is vooral... experimenteren	23

Onze ambitie moet hoger

De korte termijn, het lijkt wel of de politiek daarin gespecialiseerd is. Vaak beperken de ambities zich tot vandaag of morgen, tot wat alom 'haalbaar' wordt genoemd. Wij willen de lange termijn omarmen, de duurzaamheid benadrukken en flinke stappen zetten om de toekomst binnen te wandelen. Kortom, onze ambitie voor het Westland moet hoger.

Echt groen, echt sociaal en echt open

Westland. Een prachtige plek tussen de kassen en achter de duinen. We hebben veel om trots op te zijn. Veel vrijwilligers en mantelzorgers, een laag werkloosheidspercentage en een hoge score op veiligheid. De economie is na de crisis weer vol potentie, de inwoners zijn daadkrachtig, ondernemend en innovierend. We hebben de zee, we hebben de duinen. De kleinschalige dorpen en toch de grote steden dichtbij. Wij steken onze handen uit de mouwen wanneer dat nodig is. Zo was Westland vroeger, zo is Westland nu en zo zal Westland altijd blijven. Wat wil je nog meer?

Het Westland heeft echter niet alleen een innovatief, maar ook een conservatief gezicht. 'Doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg' is kenmerkend voor het Westland. Het Westland doet zichzelf hiermee tekort. Het is tijd om het anders te doen. Het is tijd om niet alleen op tuinbouw- en exportgebied, maar ook in duurzaamheid een koploper te worden. Het is tijd om Nederland te laten zien hoe sociaal, groen en open een streek kan zijn.

GroenLinks Westland zet zich in voor een hoger ambitieniveau voor Westland. Laten we bergen verzetten op het gebied van groen, sociaal en open. Wij Westlanders kunnen toch veel? Wij zijn ervan overtuigd dat we nog meer kunnen dan veel.

De komende jaren willen we daarom inzetten op een écht groen, écht sociaal en écht open Westland.

Een groen Westland, waar de lucht, aarde en het water schoon en gezond zijn. Waar we zuinig zijn op onze grondstoffen en natuur, en waar we onze energie uit duurzame bronnen halen. Zodat we ons mooie Westland nog mooier door kunnen geven aan onze kinderen en de daarop volgende generaties.

Een sociaal Westland, waarin iedereen zich thuis kan voelen, ongeacht de afkomst, leeftijd of geaardheid. Waarin we allemaal mee kunnen doen, in betaald werk, vrijwilligerswerk of op school. Waar iedereen zijn of haar passie kan ontdekken en zich hierin kan ontwikkelen. Waar niemand achterblijft en iedereen fijn kan wonen.

Een open Westland, waarin we ons veilig voelen, we elkaar vertrouwen en waar iedereen welkom is. Waarin Westlanders aan de basis staan van het Westland. Waarin iedereen mee kan praten over elk belangrijk thema en gehoord wordt door de gemeente. We vinden het belangrijk dat mensen zich betrokken voelen bij hun omgeving. Wij staan voor een andere, open bestuurscultuur.

Voor dit Westland wil GroenLinks Westland zich de komende jaren hard maken. Voor ons, voor u, voor de Westlanders van vandaag, en ook voor alle Westlanders van morgen.

Politieke ervaring

GroenLinks Westland heeft tussen 2012 en 2018 deelgenomen aan de coalitie in gemeente Westland. De eerste jaren onder de koepel Progressief Westland, het laatste jaar zelfstandig als GroenLinks Westland. We hebben de afgelopen jaren veel ervaring opgedaan.

En wij hebben in deze periode veel bereikt. Klein wil namelijk niet zeggen dat je weinig kunt bereiken. Het gaat vaak om de kwaliteit van je argumenten en je vermogen om te luisteren en mee te denken. En dat kunnen we. En als we groter worden, kunnen we natuurlijk nog meer bereiken.

GroenLinks Westland staat voor een aantal politieke ideeën, natuurlijk, maar ook voor een mentaliteit. We willen een maatschappij die groen, sociaal en open is. Op deze manier willen we - als kiezer, als lid, als mens, als Westlander - ook zelf in het leven staan. Nooit dogmatisch, maar wel resoluut. En altijd open, met een luisterend oor, altijd open voor argumenten.

Wat hebben we bereikt?

Samen met onze coalitiepartners hebben wij het volgende mogelijk gemaakt:

- De Westlandpas. Een pas voor iedere Westlander, maar vooral om specifieke doelgroepen te helpen meedoen aan cultuur en sport.
- Het Leefbos Westland mede op de agenda gezet. Het burgerinitiatief Leefbos Westland hebben wij altijd ondersteund.
- De weg naar een Fairtrade gemeente is ingezet. Wij hebben dit geïnitieerd.
- Centrumplannen in diverse kernen. Levendige kernen die, ieder op hun eigen schaal, de Westlander iets te bieden hebben.
- Het leefbaarheidsfonds van 3,5 miljoen euro. Budget voor groene en leefbare initiatieven.
- Duurzaamheidsfonds van 3,5 miljoen euro. Budget voor duurzame investeringen om Westland duurzamer te maken.
- Schuldenlast fors laten dalen. Een gezond huishoudboekje realiseren.
- Fonds voor kleinschalige culturele initiatieven. Er leven zoveel creatieve ideeën bij de Westlanders die met dit fonds van onderaf gerealiseerd kunnen worden.
- Duurzaamheidsprogramma voor bestaande woningen.

En nu?

Wij willen een groen Westland, een sociaal Westland en een open Westland. Dat is onze prioriteit de komende vier jaar. Wij hebben hierover vérgaande, uitgesproken plannen. Écht groen, écht sociaal en écht open. Dat is Westland nog lang niet. We zullen ons hiervoor met hart en ziel in de politieke arena inzetten. Daarbij kunnen we de komende vier jaar alle daad- en ideeënkracht, ook van u, gebruiken. Aarzel niet ons te benaderen.

Er is veel werk te verzetten.

1. Een Groen Westland

Met een groen Westland bedoelen we een Westland met veel meer bomen, groene en avontuurlijke speelruimtes, meer parken, grote biodiversiteit, schoon water en een prima luchtkwaliteit. Maar groener is ook: veel en veel duurzamer. Wonen, energie, verkeer: we willen niet een klein stapje vooruit, maar we willen volop de toekomst in. Het is nu tijd om grote, groene stappen te zetten. We staan op de drempel van heel veel duurzame besluiten. Duurzaamheid is immers een breed gedragen doelstelling geworden. We willen in de komende vier jaar elk idee, ook dat van u, aangrijpen als ingang voor een nog groener, duurzamer Westland.

1.1. Groen is duurzame daden

Duurzaamheid is geen vies woord meer, maar is inmiddels hét begrip waarmee we bouwen aan de toekomst. GroenLinks staat al jaren voor een duurzame wereld. Wij gaan er, ook in de toekomst, voor zorgen dat de duurzame daad bij het duurzame woord wordt gevoegd en dat Westland haar steentje bijdraagt aan klimaatdoelstellingen en een betere wereld.

Laten we een wandelingetje maken door het Westland dat ons voor ogen staat.

1.2. Groen is een mooie entree van Westland

Kassen, dan weet je dat je Westland binnen bent gekomen. Er is veel glas. En dat is prima. Westland is echter regelmatig in het nieuws als lelijkste gemeente van Nederland. Wij vinden Westland niet lelijk, bepaald niet, maar dat het mooier kan, zoveel is duidelijk. Mooier en groener. Te beginnen met de entrees. Stel je voor. Over vier jaar. Je komt Westland vanuit Delft, Rotterdam, Den Haag of Hoek van Holland binnenrijden, -lopen, -varen of -fietsen. Wat zie je? Zou het niet fantastisch zijn als je welkom wordt geheten met een zeer groot, opvallend, innovatief, groen kunstwerk? Duidelijk zichtbaar en zeer verrassend. We schrijven hier een wedstrijd voor uit.

1.3. Groen is een schone lucht

Met de luchtkwaliteit is het slecht gesteld. Vanzelfsprekend hebben we dit niet altijd in de hand, maar extra meetpunten in Westland zijn hard nodig om te bezien wat onze lucht verontreinigt. Dan kunnen we een begin maken met het verbeteren van de kwaliteit van leven.

1.4. Groen is een goede waterkwaliteit

De waterkwaliteit in Westland is slecht en dat is niet minder dan schandalig. Er moet veel strenger worden opgetreden tegen illegale lozingen van een beperkt aantal kwekers. We geloven erg in voorlichting en daaraan wordt door LTO Glaskracht met veel inzet gewerkt, maar als voorlichting niet werkt moet er hard kunnen worden opgetreden. We zijn de tijd van de loze beloftes zat. Samenwerking tussen gemeente, LTO Glaskracht en het Hoogheemraadschap moet de oplossing gaan bieden in een gebiedsgerichte aanpak. GroenLinks Westland wil dat er strenger wordt gehandhaafd volgens het principe 'de vervuiler betaalt'.

Wij staan volledig achter de tuinbouw in onze regio. Wij zijn onder de indruk van het innovatieve karakter en van de wil tot duurzaamheid. Daarin steunen wij koplopers in innovatie en duurzaamheid. Ondernemers die frauderen of het imago van de tuinbouw beschadigen, willen we aanpakken. Daar wordt Westland beter van. Ook LTO vervult hierin een rol, door hun leden aan te spreken op imagoschade en valse concurrentie. Binnen een gebiedsgerichte aanpak kunnen collectieve sancties helpen het 'waterbewustzijn' van de rommelaars te verbeteren.

1.5. Groen is een slimme wateropvang

Er is heel veel bebouwd in Westland. Het regenwater kan niet direct de grond in en wordt naar het riool afgevoerd. Dat is zonde. Groene daken en groene speelplaatsen moeten volop kans krijgen, zodat het

water zijn natuurlijke gang kan gaan. Ook opslag van water in de grond behoort tot de mogelijkheden waar particulieren maar ook de tuinbouw hun voordeel mee kunnen doen.

Onze buurgemeente Midden-Delfland begon ermee: regentonnen uitdelen aan de bewoners. Regentonnen vangen regenwater op, dat gebruikt kan worden voor de tuin, het wassen van de auto, etc. Bovendien voorkomen ze overbelasting van het riool. Een prima idee en zeer populair aldaar. Westland nam het over, op beperkte schaal. Heel goed dat we direct deze initiatieven overnemen. Maar nu doorzetten: meer tonnen uitdelen! We gaan verstening van tuinen tegen om hemelwater goed af te voeren en het riool minder te belasten.

In het Westland zijn bijna alle oevers recht, wij kiezen voor natuurlijk. Dat is goed voor waterkwaliteit en de hoeveelheid water die je kunt opvangen. Met natuurlijke oevers, meer riet en meer vissen kan de waterkwaliteit zich herstellen en wordt Westland aantrekkelijker om in te recreëren.

1.6. Groen is minder licht en geluid

Westland wordt gezien! Vanuit het universum! Geen goede zaak. De meest innovatieve bedrijven lukt het om het licht gedurende de nacht binnen de kassen te houden. We gaan hier ook met de andere bedrijven bindende afspraken over maken en daar actief op handhaven.

We zijn voorstanders van 'slimme openbare verlichting', dat wil zeggen licht dat 's nachts aangaat als er gereden wordt en uitgaat of gedimd wordt als er geen verkeer is.

We maken ons er hard voor dat de provincie geluidswerende maatregelen langs provinciale wegen treft. Waar mogelijk combineren we dit met luchtzuiverende maatregelen.

1.7. Groen is rust aan de kust

We hebben een prachtig strand, laten we dat strand prachtig houden. Dat betekent géén tijdelijke en permanente bewoning in strandhuizen. Laat dat maar aan Hoek van Holland en Kijkduin over. Wij houden ons mooie strand graag zoals het is. Westland heeft genoeg strandopgangen, geen discussie meer over nieuwe doorsteken: acht strandopgangen op zeven kilometer kust is meer dan genoeg. De afspraken die gemaakt zijn om gemotoriseerd verkeer voor bevoorrading toe te laten op de strandslagen worden al jaren met voeten getreden. Slagbomen worden verwijderd of staan continu open en gemotoriseerd verkeer mengt zich zodoende tussen badgasten. Er zijn hier de laatste jaren veel te veel vergunningen voor verstrekt. Er wordt nauwelijks gehandhaafd en iedere grondeigenaar/terreinbeheerder wijst naar de ander. Wij willen samen met ondernemers, bewoners, recreanten en andere betrokken transparante spelregels die gehandhaafd kunnen worden. Rust aan de kust! Wij willen een kust die leeg, ongerept en weids is.

1.8. Groen is het welzijn van dieren

We zijn niet de enige levende wezens op aarde. Het welzijn van dieren gaat ons zeer aan het hart. Er moet in Westland nog veel gebeuren. Steeds meer gemeenten formuleren een dierenwelzijnsbeleid. Westland heeft hier nog geen beleid voor. GroenLinks Westland pleit voor een Westlandse aanpak, waarin het welzijn van dieren wordt geborgd. Voorbeelden? Welnu, hier zijn ze. Een efficiënte en zorgzame dierenambulance ondersteunen. Beschermdediersoorten zoals vleermuizen, vogels, vlinders krijgen een optimaal leefklimaat. Door de aanleg van natuurlijke bermen met voldoende bloemen worden wij op korte termijn een bij-vriendelijke gemeente. Het maaibeeld van de gemeente moet hierop worden aangepast. We creëren ruimte voor imkerijen. Nieuwe woningen worden vogelvriendelijk gebouwd, met vogelvides voor mussen en zwaluwdakpannen. Elk initiatief op het gebied van dierenwelzijn en natuur zullen wij van harte ondersteunen en waar nodig financieel bijstaan.

Wij houden bij elk nieuwbouw- en renovatieproject rekening met het behouden of scheppen van verblijfplaatsen van (bedreigde) diersoorten. We stimuleren concrete en direct uitvoerbare activiteiten, zoals: mussenvides, inbouwneststenen (gierzwaluwen), insectenhôtels, drachtrijkdom, ruimte voor bijenlinten, roofvogelbroedplekken, stapelmuren, vlermuizenkasten en ingebouwde voorzieningen. Kortom, we beschermen flora en fauna.

1.9. Groen is méér groen

Groen is meer dan alleen het Staelduinse Bos onderhouden. We willen investeren in meer groen in onze omgeving, door mogelijkheden voor een stadspark, een extra bos of het teruggeven van grond aan de natuur te onderzoeken. Belangrijk vinden wij het om langs de wegen veel meer met groene aanplant te doen. We willen groene schoolpleinen en woonwijken, waar het voor kinderen uitdagend en avontuurlijk is om te spelen. Het leefbaarheidsfonds is hiervoor, mede door ons, in het leven geroepen. Dit fonds handhaven we en intensiveren we indien nodig.

Kappen met kappen! Dat is een goed uitgangspunt, maar ja, soms moet er gekapt worden. De huidige regel is: voor elke gekapte boom twee elders poten. Dat is mooi, maar niet genoeg. Dit beleid resulteert vaak in nieuwe, jonge aanplant, die veel minder ecologische waarde heeft dan wat er weg is gehaald. Wij pleiten ervoor om de ecologische waarde van de weggehaalde boom te bepalen om vervolgens die waarde terug te planten. Gezonde bomen kunnen vaak elders geplant worden (bomenmakelaar.nl). En alsjeblieft: meer variatie in de boomsoorten in woonwijken! Het bestaande groen moet goed en 'natuurlijk', zonder kaalslag onderhouden worden. Onkruidbestrijding moet op de meest milieuvriendelijke wijze gebeuren.

1.10. Groen is groene kernen en tuinbouwgebieden

De wegen leiden naar groene kernen. Elke kern krijgt een natuurlijke ontmoetingsplek voor oud en jong: een boomgaard met fruitbomen, waar gerecreëerd en gespeeld kan worden, een echte back-to-nature plek. We stimuleren moestuinprojecten en onderzoeken of de gemeente oude kassen kan aankopen voor binnenvolkstuinen.

Groene architectuur krijgt een belangrijke plek. Wonen kan uitdagender, innovatiever, mooier, groener, duurzamer. Onder het mom van 'dit is wat de markt wil' wordt op dit moment door elke ontwikkelaar en aannemer hetzelfde 'product' verkocht. Het is tijd dat er een duidelijke regie gevoerd gaat worden, met oog voor kwaliteit, gebaseerd op een visie en gericht op samenhang tussen eenheid en diversiteit, historie en toekomst. Het Westland moet uitblinken door architectonische kwaliteit en bovengemiddelde groene openbare ruimten, waarbij respect voor ons cultuurhistorische erfgoed steeds centraal staat.

Ook in de wijken willen we veel en gevarieerd groen, zodat kinderen prettig buiten kunnen spelen en het hen uitnodigt om buiten te wandelen en te sporten. De gemeente geeft het goede groene voorbeeld met initiatieven gericht op groene daken, bijenvriendelijke beplanting e.d. Buurtbewoners die in hun buurten groenzones willen onderhouden gaan wij financieel ondersteunen binnen het reguliere onderhoudsbudget.

We zien graag een nieuwe Westlandse ecooog/planoloog aangesteld worden, die met input van bewoners en ondernemers gaat werken aan een goede inrichting van de natuur in samenhang met de kassen, recreatie en bebouwde gebieden. Deze ecooog/planoloog kijkt ook naar de samenhang in de bebouwde omgeving vanuit cultuurhistorisch perspectief met oog voor sociale cohesie. Bij schaalvergroting of aanpassing van kassen wordt de vergunning alleen verleend als er een groenstrook op het kassengebied wordt gerealiseerd.

1.11. Groen is groen vervoer

Bij verduurzaming van de mobiliteit nemen wij de fiets als uitgangspunt. Fietsen moet veiliger, sneller en aantrekkelijker worden, in ieder geval gescheiden van het vrachtverkeer. Wij willen een goed fietsnetwerk, dat goed aansluit op het OV-netwerk. Fietspaden kunnen nog veel beter ontwikkeld worden, beter op elkaar aansluiten, veiliger en groener worden gemaakt. Ook willen we een pilot met fietspaden die energie opwekken.

Wij zijn voor elke verduurzaming van het wegennetwerk, ook de autowegen. Onze inzet is: de fiets centraal, maar ook het openbaar vervoer, de deelauto en de elektrische auto stimuleren. De gemeente moet zich hard maken voor bereikbaarheid van alle dorpskernen met openbaar vervoer, ook de kleine kernen. We willen de dorpscentra autovrij of autoluw maken. We willen leefstraten, waarin burens elkaar makkelijker kunnen ontmoeten. Maar we gaan hierover eerst in overleg met alle betrokken partijen. Buiten de dorpscentra wordt de omgeving zo ingericht dat foutparkeren wordt ontmoedigd door bijvoorbeeld paaltjes. We zijn voor betaald parkeren bij alle strandopgangen. Er worden in de kernen, maar ook bij de strandopgangen en recreatieve plekken, meer parkeerplaatsen voor fietsers gemaakt, inclusief laadpunten voor fietsers.

Wij zijn voor een experiment met een maandelijkse auto-loze dag. Wij zijn voor veel parkeergelegenheden voor de fiets, voor veel laadplekken voor elektrische fietsen, voor een herinrichting van de infrastructuur om de fiets zoveel mogelijk voorrang te geven en voor een experiment met speciale rijbanen voor elektrische fietsen. Ook willen we meer OV-opstapplaatsen voor mindervaliden vlakbij de kernen.

Een railverbinding met de steden om ons heen, wat zou dat fijn zijn. De Metropoolregio Rotterdam Den Haag moet hierover besluiten, maar wij zullen er wel voor blijven lobbyen. Wij willen heel graag een verbinding met de centra van Den Haag, Delft en Rotterdam. Voor jongeren is dit essentieel - zo kunnen zij buiten het Westland leren, studeren en werken, terwijl ze in het Westland blijven wonen. Bovendien zal de Westlandrail het autoverkeer terugdringen. En als een onderzoek zegt dat de Westlandrail niet rendabel is te maken, dan zeggen wij: dat is slechts één argument. Wij vinden goede bereikbaarheid van en naar de steden het belangrijkste argument. Een Westlandrail mag wat ons betreft geld kosten. En als er binnen korte termijn een zelfrijdende, zwevende bus-shuttle komt (of initiatieven van gelijke moderne strekking), dan pas zullen we afzien van een Westlandrail. Tot het zover is moet OV een écht alternatief worden voor de auto. Dat werkt alleen als je met een snelle verbinding naar OV-knooppunten kunt komen. Zolang er geen rail ligt willen we directe, frequente busverbindingen naar de centrale stations van Delft, Den Haag en Rotterdam.

Westland kent zo ongeveer de grootste vrachtwagendichtheid van Nederland. Daar willen we kritisch naar kijken. Moeten er zoveel vrachtwagens afzonderlijk de dorpen in of zijn er ook slimmere oplossingen mogelijk? Bijvoorbeeld railverbindingen waarover containers vervoerd kunnen worden naar distributiecentra. We zullen ruimte moeten reserveren voor innovatieve wegen van transport. Wij willen er graag met de bewoners, kwekers en transporteurs over nadenken en in duurzame oplossingen mede-investeren.

1.12. Groen is duurzame energie

Westland moet haar bijdrage leveren aan de klimaatdoelstellingen van Parijs. Ondanks alle inspanningen zijn de energiedoelstellingen nog ver weg. Wat ons betreft zetten we dan ook vol in op zonne-energie en aardwarmte. Zonne-energie biedt enorm veel kansen. Door dakoppervlakken van grote panden vol te leggen met zonnepanelen, kunnen we een grote slag maken. Hiervoor zijn tegenwoordig slimme investerings- en crowdfundingmogelijkheden, waarmee wij actief aan de slag willen gaan. Eén uur zon geeft genoeg energie om de hele wereld voor een jaar van energie te voorzien. We ondersteunen de ontwikkelingen rond aardwarmte, omdat die juist de warmtevraag in Westland duurzaam in kan vullen. Ten slotte volgen we ook de ontwikkelingen rond getijdenenergie en alle

andere vormen van niet-fossiele energieopwekking. Wij zien geen mogelijkheid voor grootschalige windcentrales, omdat Westland nu eenmaal dichtbevolkt is en de overlast te groot is. De kleine windturbines bieden echter wel kansen.

1.13. Groen is rekening houden met klimaatverandering

We willen een klimaatneutrale gemeente. Essentieel hierbij is energieneutrale bouw, en bij nieuwbouw en renovatie rekening houden met de gevolgen van de klimaatverandering. We stimuleren groene daken en groene gevels, gaan de 'verstening' tegen, onderzoeken mogelijkheden voor wateropvang in de bebouwde omgeving en het buitengebied, stimuleren de vergroening van tuinen, bedrijventerreinen, straten, buurten en speelplaatsen. Als verharding noodzakelijk is, dan waterdoorlatende verharding.

1.14. Groen is duurzaam wonen

Energie neutraal wonen is mogelijk en zal de standaard worden. Laten we vol inzetten op voorlichting. Transparantie in reeds bestaande subsidieregelingen is gewenst en deze regelingen moeten waar nodig worden verbeterd, juist voor de reeds bestaande woningen.

Er is al een Westlands programma geïnitieerd, 'Westland Woont Duurzaam'. Wij staan daar volledig achter. Wij willen een gratis duurzaamheidsscan voor iedereen die dit wil. We willen al onze bestaande woningen en voorzieningen uiteindelijk uitgerust zien met 100% door aardwarmte, wind- en zonne-energie opgewekte energie. In nieuwe woningen komen standaard voorzieningen als gescheiden waterinzameling van huishoudelijk water en toiletwater. Onze nieuwe woningbouwprojecten worden zo snel als mogelijk losgekoppeld van gas. Laten we concreet worden. Hoe kunnen we alle woningen duurzaam maken? Hierbij ons voorstel.

We bouwen alle nieuwbouwwoningen voortaan volledig energieneutraal.

In veel gemeenten zie je ecologische woonprojecten ontstaan. Geworteld wonen in Rijswijk, de Groene Mient in Den Haag. Dit soort initiatieven zijn een inspiratie voor andere woningbouwprojecten en bestaande woningeigenaren. Ze laten niet alleen zien wat er mogelijk is, maar dat het ook slim is en kostenefficiënt is. Ook het Westland verdient zo'n plek.

Wat betreft de bestaande huurhuizen: woningbouwcorporaties en gemeenten werken samen om huurwoningen volledig duurzaam te maken. Hoe wordt dat betaald? Met het geld van de oude energierekening. Hierdoor blijven de woonlasten voor de bewoners gelijk, een beter huis voor hetzelfde geld dus. Er zijn in andere gemeenten al dergelijke initiatieven, bijvoorbeeld Nul op de Meter.

Voor particuliere huizenbezitters wordt het mogelijk gemaakt om (bijvoorbeeld) gedurende tien jaar hun energiebetalingen aan een bedrijf over te hevelen, die in ruil daarvoor hun huis volledig energieneutraal maakt. Het kost gevoelsmatig niets en na deze tien jaar gaan de kosten zelfs omlaag! Dit alles gefaciliteerd door de gemeente.

1.15. Groen is alle asbest het Westland uit en snel!

Het is nu echt klaar met asbest. Het gevaar voor Westlandse wijken en Westlandse asbestvrije bedrijven is te groot. Wanneer het misgaat, zijn de gezondheids- en financiële risico's onverantwoord groot. Kijk naar de maandenlange sluiting van winkelcentrum Koningswerf in 's-Gravenzande en de brand in Wateringen. In 2024 moeten alle bedrijven van overheidswege verplicht asbestvrij zijn. Wij willen nú in gaan zetten op die overgang, en niet wachten tot de datum van 2024. Er bestaan al veel subsidieregelingen op dit gebied. Deze moeten we inzichtelijker maken en we gaan heel actief voorlichten. Alle asbest moet weg! Ook bij particulieren. Met ondersteuning van de gemeente.

1.16. Groen is afval de wereld uit

De hoeveelheid afval moet verminderd worden, maar restafval is natuurlijk vaak een prima basis voor nieuwe producten. Wij willen maatwerk in afvalinzameling, zodat afvalscheiding makkelijk wordt. Niet iedereen heeft plek voor vier containers. Sommige mensen hebben liever een plastic container dan een papiercontainer; dat moet kunnen. Ook willen we meer gescheiden afvalbakken in de openbare ruimte. Want wat thuis kan, kan ook buiten.

We stimuleren de circulaire economie. Met bedrijven gaan we in gesprek over hoe hun afval hergebruikt kan worden. En of en hoe hun producten - na gebruik - teruggehaald kunnen worden voor hergebruik. De gemeente geeft hierbij het voorbeeld.

1.17. Groen is opschoonacties

We nodigen wijkbewoners uit hun wijk schoon te maken, door met gemeentereiniging opschoonacties te organiseren. Dat scheelt troep op straat en plastic in de natuur. Bovendien is het een manier om elkaar te leren kennen en een kans om te onderzoeken wat er beter kan in de wijk.

1.18. Groen is geen ballonnen en centraal vuurwerk

Ballonnen oplaten associeert men met vrolijkheid, kinderen en feest, maar in werkelijkheid wil niemand bijdragen aan plastic soep in de zee. Veel dieren sterven omdat ze plastic hebben gegeten of erin verstrikt raken. Geen ballonwedstrijden in het Westland.

Vuurwerk kan heel mooi zijn en we hebben een traditie om het zelf af te steken. Maar het is zeer milieuvriendelijk en gevaarlijk. We zijn voor centraal georganiseerde vuurwerkshow tijdens oudjaar door de gemeente. Dus: een verbod op het afsteken van particulier vuurwerk.

1.19. Groen is groene tuinbouw

Westland is groot geworden dankzij de glastuinbouw. We voorzien dat de tuinbouw van groot belang blijft, maar dat tuinbouw zonder glas ook een grote vlucht gaat nemen. Indoor growing, vaak ook verticale tuinbouw genoemd, gaat ons inziens belangrijk worden. Met LED-verlichting, snelle lichtcycli en maximaal hergebruik van water is ook zonder glas, tussen steen en verticaal in plaats van horizontaal veel productie, zelfs meer productie mogelijk. En even duurzaam of duurzamer. Telen in meerdere lagen betekent ruimtebesparing, die benut kan worden voor het creëren van extra groen!

De trend is al jaren richting een vermindering van het glasareaal. We denken dat deze ontwikkeling zich voortzet en Westland zich zal doorontwikkelen naar een expertisecentrum dat zijn kennis en in mindere mate producten zal exporteren. Tuinbouw zal nog innovatiever worden en nog meer gericht op niches en experimenten. Waar mogelijk zullen we lokale afzet stimuleren. We stimuleren ondernemers op zoek te gaan naar innovatieve mogelijkheden als biobased producten (productie van gewassen voor bijvoorbeeld farmaceutische toepassing) en andere nicheproducten.

De ruimte die ontstaat moet niet gevuld worden met verstedelijking, maar met groen, groen en groen. Dat is hard nodig. En... alles wat mooi is trekt aan. Hoe mooier het Westland wordt, hoe meer toeristen het Westland zal trekken. Hiermee kunnen we een aantrekkelijke tweede economische basis voor het Westland leggen. Laten we inzetten op prachtig en innovatief groen, we verwelkomen de toeristen die hierop afkomen graag.

Maar wat een trend is, kan ook omgebogen worden. Als gezondheid steeds belangrijker gaat worden en Westland hierin een prominente rol kan spelen... Als blijkt dat Westland als kenniscentrum zonder veel glas niet kan bestaan... Dan zullen wij niet pleiten voor minder glas, maar stellen duurzaamheid op alle vlakken voorop.

1.20. Groen is zonnepanelenglas

Kassen kunnen al veel energie leveren. Maar kassen kunnen nóg meer leveren. Er bestaat glas dat als zonnepaneel (opwekking elektriciteit) dienstdoet. We willen verder onderzoek naar en experimenteren met zonnepanelen voor kassen. Er is veel (glas)oppervlak in Westland wat hiervoor gebruikt kan worden. Er zijn reeds diverse innovaties om het glas en de constructie van de kassen geschikt te maken voor een beter gebruik van zonne-energie. Een voorbeeldje: op of in kassen kunnen glazen warmtecollectoren (opwekking warmte) geplaatst worden. We willen dergelijke opties graag stimuleren en ondersteunen.

Ook willen we het plaatsen van zonnepanelen op bedrijven stimuleren. De veiling, industrieterreinen, daken genoeg. Laten we het mogelijk maken dat burgers investeren in zonnepanelen op geschikte oppervlaktes in gezamenlijke coöperaties, zodat zij hun eigen energie kunnen opwekken.

Voor woningen is zonnepanelenglas ook een reële mogelijkheid, die gestimuleerd moet worden. Ook dakpannen, die voorzien zijn van zonnecellen, zijn een uitkomst voor de particuliere duurzame woningbouw. Schoolgebouwen zijn van de gemeente; laten we daar beginnen en het goede voorbeeld geven.

Sportaccommodaties bieden vaak uitstekende mogelijkheden om te vergroenen, bijvoorbeeld door het aanbrengen van zonnepanelen op het dak. GroenLinks Westland wil dat er bij bouw/verbouw van sportaccommodaties extra aandacht wordt besteed aan verduurzaming.

1.21. Groen is transparant tuinbouwglas

Wat zou het geweldig zijn als de kassen aan de zichtkant (de gevels die vanuit de wegen en wandel- en fietspaden zichtbaar zijn) uitgerust worden met een glassoort waarmee je van buitenaf kan zien wat er in de kassen plaatsvindt. Iedereen kan dan zien wat er voor moois in de kassen gebeurt. Hoe anders zou Westland eruitzien! Hoe mooi zou onze streek hiervan worden! Er bestaan al glassoorten die zowel transparant als isolerend/niet isolerend, meer/minder diffuus zijn. Een permanent Kom in de Kas wordt hiermee haalbaar. We gaan hierover in gesprek met de glasexperts en zijn voorstander om financieel bij te dragen vanuit de gemeente. Een experiment bij één kas op korte termijn is zeer wenselijk.

2. Een Sociaal Westland

In de zogenoemde participatiesamenleving worden we als burgers geacht steeds meer zelf te doen. We krijgen steeds meer kansen om zelf invloed op onze omgeving uit te oefenen - maar daar zijn veel mensen voor nodig. Landelijk zijn er naar schatting 250.000 burgers actief in maatschappelijke organisaties, terwijl we 3,4 miljoen mensen nodig hebben om daadwerkelijk van een participatiesamenleving te spreken. Dat is nogal een verschil. Gelukkig is het Westland bij uitstek een plek waar veel mantelzorgers en vrijwilligers actief zijn, waar we er gezamenlijk wat moois van maken. Maar dat moet volop ondersteund worden door de gemeente. Door flexibel te zijn en niet vanuit de regeltjes te denken. Door de mensen weer centraal te stellen. GroenLinks Westland wil zich inzetten om onze gemeente koploper te laten zijn in het samen, van onderop, vormgeven van onze maatschappij.

Wij willen sociaal zijn. Sociaal voor elkaar als Westlanders, écht sociaal. Met gelijke kansen op goed werk en inkomen, op passend onderwijs en op geschikte woningen voor iedereen. We willen ons inzetten tegen eenzaamheid, armoede en laaggeletterdheid. We geven alle ruimte aan kunst, cultuur, sport en technologie, zodat iedereen zich optimaal kan ontwikkelen. En we geven alle ruimte aan de Westlanders om zelf bij te dragen aan hun buurt. De rode draad in onze visie op een sociaal Westland is kleinschaligheid en ruimte voor lokale initiatieven. GroenLinks Westland geeft ruimte aan het kleinere initiatief als tegenhanger van grote organisaties, bijvoorbeeld met kleine zorglocaties in de wijk en buurtinitiatieven voor energievoorziening.

2.1.Sociaal is goed onderwijs

Goed onderwijs vanaf het allereerste begin, daar staat GroenLinks Westland voor. We ondersteunen extra initiatieven van Bibliotheek Westland voor taalprogramma's voor ouders. Daarnaast zijn we voor een sterke aanpak van zowel taal- als sociaal-emotionele programma's vanaf de voor- en vroegschoolse educatie.

De schakelklas blijft bestaan voor kinderen die de taal nog onvoldoende beheersen om in het reguliere onderwijs mee te draaien. Binnen zowel de schakelklas als het regulier onderwijs moet er aandacht zijn voor trauma, door traumasensitief onderwijs aan te bieden. Expertise op dit gebied moet ontwikkeld of ingekocht worden.

Wij maken ons zorgen over de consequenties van de invoering van het passend onderwijs voor kinderen en docenten. Zowel kinderen met als zonder beperking komen aandacht tekort. De docent zit in een onmogelijke spagaat. Daarom stellen wij voor een voorziening te treffen om via lokaal onderwijsbeleid knelpunten m.b.t. passend onderwijs op te kunnen lossen. Vanuit het samenwerkingsverband Primair Onderwijs Westland zullen er arrangementen ontwikkeld moeten blijven worden voor leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften. Naast aanbod in de bestrijding van leerachterstanden wil GroenLinks ook een sterker aanbod voor kinderen die voorlopen en/of hoogbegaafd zijn.

We zorgen voor duurzame, frisse schoolgebouwen. Sturing op een prettige temperatuur, lage CO2-concentratie, lichtkleur en -sterkte heeft aantoonbaar invloed op leerlingen: ze voelen zich energiever, presteren beter en verzuimen minder. Wij willen dat de gemeente samen met de scholen kijkt waar verbeteringen mogelijk zijn.

We stimuleren samenwerking tussen de scholenkoepels, waardoor zowel protestants als rooms-katholiek als openbaar onderwijs voor alle kinderen toegankelijk is. Samenwerkingsscholen met diverse (religieuze) achtergronden moeten mogelijk zijn. In nieuwbouwwijken is dit een voorwaarde voor de nieuwe schoolgebouwen. Bij nieuwe schoolgebouwen houden we rekening met faciliteiten voor naschoolse opvang. We stimuleren scholen die zich willen ontwikkelen naar kindcentrum, waarin de

school samenwerkt met welzijns- en zorginstellingen, culturele en sportieve verenigingen. Zo brengen we de voorzieningen naar het kind in plaats van andersom. Zo'n centrum hoeft niet alleen voor het onderwijs te zijn, maar kan ook voor de buurt een functie vervullen. Een plek waar talentontplooiing een centrale plaats krijgt, waar mogelijk direct gekoppeld aan sportverenigingen. We stimuleren activiteiten waarin leerlingen van verschillende scholen samen zijn, om segregatie tegen te gaan. De gemeente ondersteunt scholen bij deze omslag door samenwerkingen op te zetten en financieel bij te dragen.

Samen leven is samen naar school gaan. We willen dat leerlingen van verschillende etnische, culturele en sociaaleconomische achtergronden samen naar school gaan. Daarom maakt de gemeente met het onderwijs afspraken over burgerschapsvorming. Hierbij sturen we op voorlichting over seksuele diversiteit, pesten, democratie, mensenrechten, racisme en discriminatie op alle scholen, met aandacht voor het slavernijverleden. GroenLinks Westland stimuleert ontwikkelingen richting een curriculum met meer uitdaging op het gebied van bijvoorbeeld sport, cultuur, natuur en techniek. We zijn tegen commercialisering van het onderwijs - school is geen plek voor reclame.

Om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan, behouden we de Entree-opleidingen op MBO Westland voor leerlingen zonder vmbo-diploma. We blijven zoeken naar nieuwe mogelijkheden om het aantal voortijdig schoolverlaters terug te dringen naar nul. GroenLinks Westland juicht de komst van het World Horti Center toe, en moedigt aan om hier naast mbo en hbo ook ruimte voor wetenschappelijk onderwijs te creëren.

2.2.Sociaal is een sterk kunst- & cultuurbeleid

Het Westland heeft een rijke cultuurhistorie waar we te weinig oog voor hebben. De gemeente heeft geen cultuurbeleid en kijkt vanuit economisch belang naar onze geschiedenis. Terwijl deze historie juist is wat ons bindt, wat ons Westland mooi maakt. We pleiten daarom voor een cultuurhistorisch beleid, in samenhang met de te ontwikkelen visie op de bebouwde en natuurlijke omgeving, waarin aandacht is voor het behoud van ons erfgoed. Waar mogelijk dient ingezet te worden op een duurzaam plan voor behoud door verbinding met bijv. kunst, recreatie, toerisme en horeca.

Er is een stap gemaakt, maar we zijn veel ambitieuzer. De opdracht van Westland Cultuurweb, die nu met name gaat over educatie en participatie, kan worden uitgebreid met erfgoed-, kunst- en sociaal beleid. De aanpak voor cultuureducatie is nu specifiek gericht op basisscholen. Dit kan worden versterkt door ondersteuning voor middelbare scholen, uitbreiding van ondersteuning voor basisscholen en meer vrijetijdsaanbod gericht op jongeren en jongvolwassenen. De komst van een kunstmuseum willen we onderzoeken, en inzetten op aandacht voor onze karakteristieke panden en het culturele landschap. Kunst en cultuur kunnen veel bijdragen aan de ontwikkeling en het welbevinden van bijvoorbeeld ouderen, mensen met een beperking en immigranten. We ondersteunen initiatieven vanuit de Westlandse gemeenschap om kunst toegankelijk te maken voor deze doelgroepen, maar ook initiatieven die andere culturen in beeld brengen bij Westlanders. Tot slot zou er specifiek in moeten worden gezet op het toegankelijk maken van buitenschoolse cultuureducatie voor de Westlandse minima d.m.v. het Kindpakket.

De Brede Buurtschool Heenweg zien we als een voorbeeld voor het Westland. De school heeft een brede functie voor de wijk, bewoners en leerlingen komen er samen en o.a. de bibliotheek krijgt er een plek. GroenLinks Westland ondersteunt de ontwikkeling waarin de bibliotheek dichterbij de Westlanders komt te staan. We staan achter de ambitie van Vitis Welzijn en Bibliotheek Westland om samen te werken in gedeelde accommodaties en zien dit graag uitgebreid met culturele partners. We moeten inzetten op een bruisende cultuur in het Westland - door te investeren in een hernieuwd 'WestlandTheater De Naald' als cultureel hart. Zodat Westland aantrekkelijker wordt voor jongeren, hoogopgeleiden en studenten.

2.3.Sociaal is inzetten op wetenschap, natuur & technologie

Ook educatie in natuur- en techniek is van groot belang voor onze maatschappij, omdat het jongeren verbindt met hun leefomgeving en hen stimuleert tot een natuur- en milieubewuste leefstijl. Het is daarmee essentieel voor het bereiken van natuurdoelstellingen op de lange termijn. We willen natuur- en milieueducatie beschikbaar stellen voor kinderen, jongeren en volwassenen. De WNME (Westlandse Natuur- en MilieuEducatie) kan hier een belangrijke rol in spelen. Zowel in het primair- als voortgezet onderwijs moet natuurkennis een integraal onderdeel van het schoolbeleid zijn.

Techniekeducatie, in nauwe samenwerking met het Westlandse bedrijfsleven, geeft jongeren een kijkje in de keuken van uitdagende innovatieve bedrijven, zodat zij later een welbewuste keuze kunnen maken voor een mogelijke carrière in Westland. GroenLinks is dan ook blij met initiatieven als WNT-web, het Technolab bij ISW Hoogeland, Fablabs bij de bibliotheken en het World Horti Center. In samenwerking met de regio willen wij deze initiatieven verder uitbouwen en professionaliseren. Wij zien gouden kansen voor een breed platform waarin Westlands onderwijs zich profileert en onderscheidt op thema's als duurzaamheid en innovatie.

2.4.Sociaal is alle ruimte voor sport

Sport is één van de belangrijkste pijlers van de Westlandse samenleving. Het Westland kent een rijk en gevarieerd verenigingsleven en een groot aantal sporters die op (inter)nationaal niveau topsport bedrijven. GroenLinks Westland wil dat de gemeente blijft investeren in breedtesport, zodat kinderen hun talenten kunnen ontdekken en ontwikkelen. Waar mogelijk in verbinding met onderwijs en zorg. We investeren in de toegankelijkheid van sport voor gezinnen met minder financiële ruimte in het Kindpakket. We stimuleren scholen om voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs te creëren.

GroenLinks Westland vindt dat sport in elke kern beschikbaar moet zijn. We zijn dan ook voor het waar mogelijk openhouden van bestaande sportaccommodaties en zwembaden. Kunstgrasvelden zijn een grote belasting voor het milieu en zouden, zolang de techniek niet veilig is, niet meer aangelegd moeten worden. Indien nodig voor veiligheid en/of gezondheid pakken we bestaande kunstgrasvelden aan.

Sport is natuurlijk voor iedereen, ook voor mensen met een beperking. Sporters én bezoekers met een beperking moeten altijd toegang hebben tot de sportaccommodaties, maar die zijn nog niet allemaal rolstoelvriendelijk. GroenLinks Westland pleit er dan ook voor dat alle sportaccommodaties in het Westland toegankelijk zijn voor iedereen.

2.5.Sociaal is inzetten op een gezonde samenleving

Westlanders zijn best gezond, maar een aantal zaken kan nog flink worden verbeterd. Zo eet meer dan de helft van de Westlandse kinderen niet dagelijks groente en fruit, is overgewicht onder kinderen én volwassenen een groot probleem en bewegen we nog te weinig. Ruim 30% van de jongeren heeft aan binge drinking (het drinken van meer dan vijf alcoholische dranken bij één gelegenheid) gedaan, dat is flink meer dan landelijk. Drugs is een onzichtbaar maar groot probleem in het Westland. Om onze jeugd gezond te houden, zetten we in op preventie. Preventie van misbruik van alcohol, drugs en sigaretten, preventie van overgewicht en preventie van psychische problematiek. We willen hierbij de IJslandse aanpak volgen, waarbij een gigantische daling in middelengebruik is behaald door het verhogen van ouderbetrokkenheid en het voorzien in zinvolle, gestructureerde vrijetijdsbesteding. Het is wetenschappelijk onderbouwd dat jongeren die veel sporten en kunst & cultuur beoefenen minder genotsmiddelen gebruiken. In IJsland wordt de toegang tot zulke activiteiten laagdrempelig gemaakt doordat alle jongeren een gemeentelijke tegoedbon voor deelname aan cursussen en verenigingen krijgen. GroenLinks Westland wil dit voorbeeld volgen. We stimuleren talentontwikkeling in kunst & cultuur, in wetenschap, natuur & technologie en in sport met de IJslandse aanpak en pakken zo direct gezondheidsproblemen bij onze jongeren aan. Daarnaast steunen we sportverenigingen met een alcoholvrije en gezonde kantine en handhaven de wetten over genotsmiddelen.

2.6.Sociaal is oog hebben voor kinderen en jongeren

GroenLinks Westland wil dat kinderen en jongeren zich thuis voelen in het Westland. Ze moeten de ruimte krijgen. We creëren ruimte voor buitenspelen en onderhouden deze samen met de kinderen uit de buurt. Vanuit dezelfde IJslandse aanpak als in de vorige paragraaf is beschreven. Lokale initiatieven om buitenspelen te stimuleren ondersteunen we. Waar mogelijk willen we schoolpleinen toegankelijk maken als openbare speelruimte. De aanpak van knelpunten in fietsroutes naar school wordt gecontinueerd, en nieuwe hotspots worden aangepakt.

Ook jongeren verdienen een eigen plek. Het is heel normaal dat jongeren elkaar op straat en in de hokken opzoeken - dat maakt hen geen hangjongeren. Belangrijk is wel dat hierbij geen overlast wordt ervaren door de omgeving. Door steeds meer woonwijken te bouwen, verdwijnen de plekken waar jongeren samen kunnen komen zonder overlast te veroorzaken. We willen ons samen met jongeren inzetten om ruimte voor hen te creëren.

We staan voor meer aandacht voor kinderen en jongeren die in een vechtscheiding terecht komen. Ze worden nu wel gehoord, maar niet begeleid. We willen waarborgen dat hun belangen en rechten goed vertegenwoordigd worden.

2.7.Sociaal is een duurzame economie

Onze glastuinbouw is een goede motor voor de Westlandse economie. De tuinbouwsector is van groot belang voor het product, de sector en de regio. We zijn er allemaal bij gebaat als er in de tuinbouw zo duurzaam mogelijk wordt geproduceerd en als de producten zo duurzaam mogelijk worden vervoerd. LTO Glaskracht streeft naar emissieloze tuinbouw in 2030, en dat juichen wij van harte toe. Daarbij realiseren we ons dat het inzetten op enkel tuinbouw ons kwetsbaar maakt. Het is belangrijk om ruimte te creëren voor kansen in andere sectoren.

Veel Westlandse bedrijven onderschrijven de doelstellingen horend bij Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). In Westland betekent MVO vooral de inzet van kwetsbare mensen uit Westland. Dat is zeer belangrijk. Maar MVO is meer, zoals wereldwijd maatschappelijk verantwoord ondernemen. Daarom pleiten we voor het oprichten van een volwaardige MVO afdeling, waar gestreefd wordt naar een balans tussen People, Planet en Profit en waarbij waarde op alle drie deze vlakken gecreëerd wordt.

We zien dat het MKB het zwaar heeft, ook in het Westland. Door de opkomst van de webbased economy staat het winkelaanbod in de diverse kernen onder druk. Stimulerende maatregelen vanuit de gemeente zijn hierin noodzakelijk. Hiermee bedoelen we niet zozeer bouwen, maar ook herinrichting en herbestemming en het opzetten van Bedrijven Investeringszones, waarin de gemeente namens een groep ondernemers werkt aan een aantrekkelijke omgeving.

Het Westland kent veel bedrijventerreinen. ABC Westland werd na de installatie van 16.000 zonnepanelen in 2016 het duurzaamste bedrijventerrein van Nederland. We zullen alles doen om deze ontwikkelingen te stimuleren, maar dit neemt niet weg dat het Westland gevuld is met veel kleine bedrijventerreinen die de kernen 'verrommelen'. We pleiten daarom voor innovatie van de terreinen, waarmee de bedrijventerreinen in betere harmonie met de omgeving samensmelten.

2.8.Sociaal is werk voor iedereen

Bijna iedereen doet mee in het Westland; het aantal bijstandsuitkeringen is zeer laag. Maar we willen dat iedereen meedoet. Daarom is toeleiding naar werk een belangrijk punt in onze aanpak van integratie. Ook naar sectoren waar verdringing door arbeidsmigranten plaatsvindt moet gekeken worden.

Het is belangrijk, voor de verdere innovatie in de Westlandse economie op tal van vlakken, om aantrekkelijker te worden voor hoogopgeleiden. We investeren in vitale kernen, cultuur en huisvesting. We behouden de leerwerkcheque om jongeren aan het werk te helpen.

Veel starters beginnen als zzp'er. GroenLinks wil de mogelijkheid onderzoeken van een hub voor startende ondernemers: een creatief knooppunt waar mensen met vernieuwende ideeën elkaar verder kunnen helpen.

We behouden de sociale werkvoorziening en willen een sociaal aanbestedingsbeleid van de gemeente. We investeren in de basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden) en andere vormen van ondersteuning van kwetsbare groepen, zodat zij ook deel kunnen nemen aan de samenleving. Kortom, we willen dat zoveel mogelijk mensen meewerken en bijdragen aan onze Westlandse samenleving.

2.9.Sociaal is armoede bestrijden

Schulden zijn slopend. Natuurlijk voor de schuldenaar, maar de kosten van het bureaucratische woud worden ook alsmar hoger. Het Westland kent maar liefst twaalf regelingen voor minima en schuldhulp, maar de communicatie hierover is nog niet helder en de formulieren staan vol moeilijk te doorgronden juridisch jargon. GroenLinks Westland wil daarom inzetten op betere communicatie, begrijpelijke taal, ondersteuning en samenwerking. Om de regelingen en de communicatie te versimpelen, is het aanstellen van een armoederegisseur nodig. Daarnaast willen we vrijheid voor de professionals, door naast de bestaande afgekaderde regelingen vrij budget voor armoedebestrijding in te zetten. Tot slot willen we inzetten op meer preventie van schulden. De schuldhulpmaatjes en budgetcoaches van Voor Elkaar Westland en Vitis Welzijn zijn hierbij heel belangrijk. We staan voor continuering hiervan, en zijn bereid om indien nodig extra te investeren.

Het Westland is een rijke gemeente. Toch groeit 7% van onze kinderen en jongeren op in een gezin met een inkomen onder de 110% van het minimum inkomen; de armoedegrens. Dat zijn maar liefst 1600 kinderen. Elk kind in armoede is er één te veel. We zijn erg enthousiast over de vernieuwde aanpak van het Kindpakket door samenwerking met Stichting Leergeld en de Westlandpas. We zullen de ontwikkeling van deze samenwerking nauwlettend volgen en zijn bereid om extra te investeren om alle Westlandse kinderen in armoede te bereiken met dit programma.

2.10.Sociaal is het bestrijden van laaggeletterdheid

Maar liefst 13% van de Westlanders is laaggeletterd en kan niet goed lezen en schrijven. Laaggeletterdheid is een bedreigende factor voor onder andere arbeidsparticipatie en gezondheid. Gelukkig is in 2016 het Taalhuis Westland onder leiding van de Bibliotheek opgericht in de strijd tegen laaggeletterdheid. Ook biedt ROC Mondriaan taal- en rekencursussen aan. We ondersteunen programma's om laaggeletterdheid tegen te gaan en grijpen kansen om de inzet te intensiveren aan. We willen het Taalhuis waar nodig versterken en de activiteiten verbreden, zodat laaggeletterdheid uit het Westland verdwijnt, in samenwerking met de Bibliotheek. We zorgen voor monitoring van de resultaten. De Buurt Informatiepunten van Vitis, waar mensen hulp kunnen krijgen bij ingewikkelde formulieren, zien we als een belangrijke pijler in een saamhorige gemeenschap.

2.11.Sociaal is woningen voor iedereen

De Westlandse woningmarkt is eenzijdig. Ouderen, jongeren en alleenstaanden verdienen ook een geschikte plek. We zetten in op meer appartementen voor ouderen in de kernen, zodat de doorstroming bevordert wordt. Er moet flink gebouwd worden voor jongeren. De grondprijs in het Westland is hoog, maar door kleiner en/of hoger te bouwen kan het ook voor deze doelgroepen betaalbaar worden. We gaan voor een groei in sociale huur- en koopwoningen - maar altijd in een goede balans, om zo gezonde wijken te creëren. De financiële situatie van Vestia is een groot risico voor de Westlandse woningmarkt. Vestia heeft veel sociale huurwoningen in bezit. In Westland zijn die

schaars. Er ontstaat een groot probleem als die door verkoop aan de markt onttrokken worden. Hier moet de landelijke politiek regie op gaan voeren.

Bij de planvorming zorgen we - in samenhang met de te ontwikkelen brede visie op de inrichting van het Westland - zoveel mogelijk voor gemêleerde wijken, waar veel diversiteit in leeftijd, cultuur en achtergrond is. Ook koopwoningen zijn in het Westland relatief duur. In het nieuwbouwbeleid richten we ons op bouwen onder de € 170.000,-. We bekijken of leegstaande panden (zoals winkelpanden) geschikt te maken zijn voor bewoning.

We willen experimenteren met nieuwe woonvormen, waarmee eenzaamheid bij ouderen bestreden kan worden. Met woongroepen voor senioren en gemengde woongroepen, waarin bijvoorbeeld jongeren en ouderen samenwonen. Voor 2030 zijn er naar verwachting zo'n 1100 extra zorggerelateerde woningen nodig. Daar zal GroenLinks Westland zich voor inzetten. Ook zullen we ons sterk maken voor de komst van een zorghotel. We ondersteunen initiatieven in bestaande accommodaties, zoals in het oude gemeentehuis in Monster.

Het gebeurt in Nederland steeds vaker dat huurders zelf een corporatie stichten en via deze constructie eigenaars worden van hun huizen en hiermee van hun wijk. De Westlandse regelgeving mag hiervoor geen beperking zijn.

In het Westland krijgen ondernemers veel ondersteuning van arbeidsmigranten. Er is dringend behoefte aan woonruimte voor hen. Niet alleen in hotels, maar juist ook in studio's en in de wijk. GroenLinks Westland wil dat het bedrijfsleven waar deze arbeidsmigranten werkzaam zijn hier verantwoordelijkheid voor neemt. We willen huisvesting binnen en rondom de kernen, zodat er geen onnodige verkeersbewegingen plaats hoeven te vinden. We bekijken of leegstaande panden tijdelijk als woonruimte kunnen worden gebruikt. Onder strikte voorwaarden moet kleinschalige huisvesting bij tuinbouwbedrijven mogelijk zijn. Dit mag eventuele herstructurering niet in de weg staan.

2.12.Sociaal is inzetten op buurtbudgetten

Onze motie voor een fonds voor kleinschalige culturele initiatieven is ingevoerd. Per activiteit kunnen inwoners een beroep doen op dit fonds. Er is maximaal €1500,- per activiteit beschikbaar. Daarnaast wil GroenLinks Westland dat er ruimte komt voor verbindende activiteiten in de buurt. Voor activiteiten gericht op interactie tussen mensen van een verschillende achtergrond en toegankelijk voor iedereen. Ook hier richten we een fonds voor op. Voor de gemeente zien we een taak weggelegd om de verbinding tussen mensen en organisaties met verschillende achtergrond te stimuleren, door bijeenkomsten in dit kader te faciliteren.

2.13.Sociaal is goede zorg

Goede zorg is van wezenlijk belang voor het welzijn van alle Westlanders. Enkele voorbeelden van zaken waarvoor wij ons willen inzetten: preventie, betrekken van het netwerk, zo lang mogelijk thuis wonen, makkelijke vindbaarheid van de zorg, toegankelijkheid van publieke gebouwen, zorg dichtbij, versterking van de jeugdzorg en de menselijke maat terugbrengen. Laat duidelijk zijn dat GroenLinks Westland in al deze onderdelen staat voor continuïteit en waar mogelijk voor verbetering van de kwaliteit van de zorg. We willen daarnaast inzetten op informatievoorziening, preventie en een nachtapotheek in het Westland.

Vaak spelen er in een gezin meerdere issues. Of weten mensen de weg niet goed te vinden binnen en tussen instanties en instellingen. Er wordt van ons verwacht dat we zo lang mogelijk zelfstandig en zelfredzaam deel uitmaken van de samenleving. Prima, maar soms is daarbij wat extra hulp nodig. Het Westland kan een Helpdesk Sociale toegang inrichten waar je met al je vragen terecht kunt. Of ze nu gaan over zorg, hulp bij opvoedingsvragen of over werk en inkomen.

Veel gebeurt nu door middel van grote, gemeente-overstijgende inkoopafspraken en instellingen. Met grote managementlagen en beperkte ruimte voor innovatie. GroenLinks Westland wil zich inzetten voor meer ruimte voor kleinschaligheid en lokale oplossingen. Zodat er mooie projecten kunnen ontstaan, toegespitst op de lokale vraag en gericht op onze burgers. Omdat het Westland nu eenmaal anders is dan Delft of Den Haag. De gemeente-overstijgende inkoopafspraken moeten stevig geëvalueerd worden.

Ook willen we ons inzetten voor maatwerk. We geloven in zo menselijk mogelijk, van onderop. Kern daarbij is dat we uit willen gaan van de vakkundigheid van professionals. De inhoud moet centraal staan, niet de bureaucratie of de financieringsregels. Dit geldt voor alle vormen van zorg: jeugdzorg, thuiszorg, ouderenzorg, gehandicaptenzorg etc. Het Sociaal KernTeam heeft een grondige evaluatie nodig; die heeft sinds de oprichting nog niet afdoende plaatsgevonden. Het Sociaal KernTeam vervult een zeer belangrijke functie en indien nodig willen we extra in deze voorziening investeren.

2.14.Sociaal is goede toegankelijkheid van voorzieningen

Platform Gehandicapten Westland geeft aan dat de toegankelijkheid van de gebouwen in het Westland goed is - en daar zijn we trots op. Maar het vervoer voor mensen met een beperking is niet goed geregeld. De regiotaxi functioneert niet naar behoren, waardoor mensen lang in kou en regen staan te wachten. Dit moet te verbeteren zijn. Ook willen wij dat er i.s.m. Platform Gehandicapten Westland weer een structureel advies van cliënten komt bij beleidskeuzes van de gemeente. Zo zorgen we samen dat niemand buiten de boot valt.

2.15.Sociaal is mantelzorgers ondersteunen

Eén op de acht volwassen Westlanders is mantelzorger. Dat is iets om trots op te zijn. Maar het harde werk van al deze mantelzorgers heeft ook een keerzijde. De bijna 200 jonge mantelzorgers hebben het moeilijk met het combineren van school, opgroeien en mantelzorg. Bovendien is 10% van onze mantelzorgers tamelijk zwaar belast tot overbelast. We onderschrijven het belang van de ondersteuning door Vitis Welzijn. Met de ondersteuning voor mantelzorgers willen we vooral ontlasten, bijv. door extra opvang voor kinderen of gratis boodschappen thuis te laten bezorgen. Daar kunnen en willen onze lokale ondernemers vast bij helpen. We zetten ons in voor uitbreiding van de respijtmogelijkheden, waarmee tijdelijke opvang van zorgbehoevenden buiten hun zorgomgeving mogelijk is. Ook willen we onderzoeken of respijtzorg aan huis kan worden geboden, zodat de zorgbehoevenden niet altijd hun eigen huis hoeven te verlaten. We denken dat, als een Mantelzorg Team aan huis komt, mantelzorgers er gemakkelijker gebruik van kunnen maken en wat tijd voor zichzelf kunnen nemen. Jonge mantelzorgers mogen nooit wegens hun thuissituatie genoodzaakt zijn te stoppen met hun studie.

2.16.Sociaal is ontmoeting tegen eenzaamheid

Eenzaamheid is een verstopt, maar groot probleem, ook in het Westland. In het Westland is 30% van de volwassen t/m 64 jaar en 40% van de senioren eenzaam. Bijna één op de tien senioren heeft niet wekelijks een sociale activiteit. Eenzaamheid is een ernstig probleem dat niet alleen het sociale, maar ook het fysieke welzijn bedreigt.

In 2017 werd voor het eerst 'Westland Ontmoet' georganiseerd: anderhalve week waarin laagdrempelige ontmoetingen in het Westland centraal stonden. GroenLinks Westland vindt zulke ontwikkelingen essentieel voor het Westland. We zullen elk initiatief dat eenzaamheid tegengaat en ontmoeting creëert stimuleren en ondersteunen, zoals maatjesprojecten waarin geïsoleerde ouderen de kans krijgen om vaker buiten te komen.

Om ontmoeting te stimuleren, moet het Westland weer meer 'van de burgers' worden. We dromen van een eigen plek per kern, waarin ontmoeting centraal staat, zoals het Huis van de Wijk in Rotterdam. In scholen die na schooltijd open staan voor verenigingen, in leefstraten die door de bewoners georganiseerd worden, op autoloze pleinen en in buurtrestaurants. Burgers moeten de mogelijkheid krijgen om eigen initiatieven te ontplooiën vanuit de behoefte in hun directe omgeving. Belangrijk hierbij is ook de begeleiding naar betaald werk als basis voor integratie.

3. Een Open Westland

Openheid betekent voor ons het oprecht verwelkomen van de ander en zijn of haar opvattingen. GroenLinks Westland staat voor ieders vrijheid. In een open samenleving kun je zijn wie je bent en zeggen wat je vindt. Je voelt je er thuis en veilig. In het Westland dat ons voor ogen staat, gaan we respectvol met elkaar om. Ook al is iemand anders dan jij: we geven elkaar een kans. In Westland wonen mensen met verschillende achtergronden, overtuigingen en voorkeuren. Als we als samenleving willen blijven groeien, moeten we ons allemaal in elkaars problemen, gevoelens en opvattingen durven inleven.

3.1. Open is met z'n allen

Een open samenleving betekent een gastvrije samenleving. Westland biedt mensen die op de vlucht zijn voor oorlog of onderdrukking een veilige haven. Tijdens hun procedure zijn vluchtelingen deel van onze gemeente. Dat vraagt inzet van henzelf, maar ook van ons als lokale samenleving. Laten we in een zeer vroeg stadium een aantal mogelijke locaties aanwijzen voor vluchtelingenopvang, zodat we op tijd zijn als het zover is. GroenLinks Westland wil burgers actief betrekken bij de vestiging van vluchtelingen en van migranten. We stoppen hen niet weg in de uithoeken in een tuinbouwgebied of bedrijventerrein, maar geven hen behoorlijke huisvesting in de grotere kernen, verdeeld naar verhouding van de grootte van de kern. We investeren in ontmoeting en het delen van cultuur en kennis tussen mensen met diverse culturele achtergronden in het Westland.

Met z'n allen betekent niet alleen open staan voor vluchtelingen, maar ook openstaan voor elkaar. Acht procent van de Westlandse inwoners denkt negatief over homoseksualiteit. Wij staan voor een Westland voor iedereen. Geaardheid is voor GroenLinks Westland nimmer een onderwerp van discussie. Lesbisch, transgender, homo, hetero, biseksueel of mensen met een intersekse-conditie; laten we zorgen dat iedereen zich veilig en thuis voelt in Westland. Tegen racisme en discriminatie, in welke vorm dan ook, stellen we harde grenzen. In een open en gastvrij Westland moeten we ons allemaal thuis voelen.

We staan open voor alle religies. Westland is gewend aan het christendom in al zijn schakeringen. Elke andere religie heeft net zoveel recht op een volwaardige plek als het christendom. Over de islam willen we specifiek zijn: welkom in Westland. En vooral: laten we zelf een voorbeeld zijn, als mens, als politieke partij hoe je respectvol met elkaar optrekt.

Vrouwenemancipatie was lang een gevoelig punt in het Westland. Arbeidsparticipatie neemt toe, maar kan nog altijd beter. Dat geldt ook voor de deelname van vrouwen aan de politiek; nog geen 30% van de gemeenteraad is vrouw. De gemeente en de politiek moeten het goede voorbeeld geven en zorgdragen voor een diverse gemeenteraad en overheid.

Anoniem solliciteren moet zowel gemeente als sollicitanten beschermen tegen aannames en vooroordelen, waarvan we ons waarschijnlijk niet bewust zijn. We waken voor discriminatie door het meldpunt voor discriminatie in samenwerking met Stichting Inclusie en Discriminatiebestrijding voort te zetten.

3.2. Open is een veilige omgeving

Onveiligheid en intolerantie verkleinen de ruimte voor verschillen in een samenleving. Om de veiligheid op straat te waarborgen, moet de politie daadkrachtig optreden tegen overlast en criminaliteit. Het is ontoelaatbaar dat inwoners zich onveilig voelen in hun eigen omgeving. Samen met de politie moet de gemeente Westland werken aan veilige buurten en ingrijpen daar waar het misgaat. Maar het voorkómen van criminaliteit is nog beter. We zetten in het bijzonder in op het voorkomen van

problemen als gevolg van polarisatie. De buurtpreventieteams hebben volledig onze steun. Want we zijn trots op onze open en vrije samenleving: die waarden moeten we beschermen.

In wijken waar nog geen buurtpreventie is, wordt door de gemeente onderzocht of die behoefte of noodzaak er is en gekeken of deze i.s.m. buurtbewoners kan worden opgezet, waar mogelijk met de inzet van nieuwe sociale communicatiemiddelen, zoals een Buurtapp.

3.3.Open is open naar de wereld

Wij zetten vol in op het verkrijgen van het keurmerk Fairtrade in 2018. Dan zal Westland een Fairtrade gemeente zijn. Dit wereldwijde keurmerk wordt aan gemeenten en provincies verstrekt. In 2018 is Westland aan de beurt. Bedrijven, onderwijsinstellingen, winkels en de gemeente verplichten zich hiermee een deel van hun inkoop aan fairtradeproducten te besteden en in hun organisaties te gebruiken. We zijn inmiddels al flink op weg, we voldoen bijna aan de criteria. Een initiatief van GroenLinks Westland, gesteund door de raad, heeft de start van het fairtrade proces mogelijk gemaakt. Op naar de afronding! En daarna moeten we ons best blijven doen om het keurmerk te behouden. Stichting Fairtrade Westland verdient onze volledige ondersteuning.

3.4.Open is ruimte voor burgerinitiatieven

Burgers, u, jij, ik, kom met initiatieven! Westlandbreed willen wij een tiental initiatieven op het gebied van groen, innovatie, verbinding, cultuur en eenzaamheid financieel ondersteunen met een aanzienlijke geldsom (bijvoorbeeld in totaal €250.000,-). Er wordt een ideeënprijsvraag uitgeschreven. De ideeën, plannen en voorstellen worden verzameld, voorgelegd aan een bredere groep uit de bevolking en vervolgens online en in kranten gepubliceerd. Bevolking en experts becommentariëren alles, waarna er een tiental (inmiddels) zeer concrete plannen gekozen wordt door een bijeenkomst waar louter de bevolking stemrecht heeft. Vervolgens worden de plannen uitgevoerd met forse ondersteuning van de gemeente.

3.5.Open is samen bouwen - mét kinderen en jongeren

We bedenken niet vóór jongeren, maar mét jongeren wat er nodig is. We zetten een jongerenfonds op waar jongeren voorstellen in kunnen dienen voor het organiseren van activiteiten voor hun eigen omgeving, waarbij zij budget en een coach krijgen, die hen helpt om hun activiteit zelf uit te voeren. Landelijk onderzoek wijst uit dat maar 8% van de jongeren het gevoel heeft invloed te hebben op de lokale besluitvorming, terwijl het dubbele aantal jongeren dat wel wil. Jongeren moeten weten dat zij invloed uit kunnen oefenen op de politiek, net als volwassenen. We onderschrijven het belang van de oprichting van een jongerenraad.

We onderstrepen het belang van een leerlijn burgerschap voor jong tot oud. De gemeente kan zelf werk maken van burgerparticipatie, door kinderen te leren hoe een gemeente werkt en welke rol een gemeenteraad heeft. Middelbare scholieren kunnen met elkaar in debat gaan en coalities vormen, zoals bij Klas in de Raad. Mensen met een afstand tot de maatschappij kunnen via zorginstellingen en buurtorganisaties betrokken worden bij de lokale politiek. Zo zetten we in op een bredere dialoog met alle Westlandse betrokkenen, zodat iedereen zijn plek in de besluitvormingsprocessen van de eigen omgeving kan vinden.

3.6.Open is een constante dialoog en een gezonde bestuurscultuur

De belangrijkste verandering voor een open Westland is dat we sámen moeten gaan bouwen. Samen bouwen aan Westland betekent dat overheid én burgers verantwoordelijkheden delen. Iedereen die bij wil dragen, moet daar de kans voor krijgen. Door constant de dialoog aan te gaan. Door een gezonde bestuurscultuur te bewerkstelligen. Er zijn te veel voorbeelden waarbij het Westland haar burgers is kwijtgeraakt in ambitieuze plannen en dure reparaties achteraf. Er zijn te veel energievretende ruzies en vetes die een gezonde bestuurscultuur in de weg zitten. Een open cultuur, meer overleg, meer samen, meer Westland en minder ego, daar gaan wij voor.

Wij willen openheid in de verhouding bestuur-bevolking, maar wij willen ook aan de slag met deze open bestuurscultuur in de nieuwe gemeenteraad. Informatievoorziening moet raadsbreed optimaal zijn, voor coalitie- én oppositiepartijen. Openheid betekent een transparante samenleving en een transparant bestuur. Wij gaan werken aan een open bestuurscultuur waarin de menselijke maat wordt gehanteerd.

De kern van samen bouwen is een constante dialoog tussen burgers en overheid. We willen dat beleid transparant tot stand komt, in dialoog met belanghebbenden. Het bestuur, de gemeenteraad en de ambtenaren moeten permanent feeling houden met de bevolking, zowel met particulieren als organisaties. We willen handen en voeten geven aan wat al meer dan een eeuw in de Westlandse tuindersgenen zit: de coöperatieve gedachte. Juist door intensief contact met elkaar te houden en open samen te werken, kan je de toekomst aan. We zien daarvan om ons heen en in het verleden de voorbeelden. Telersverenigingen die best practices delen om daar met elkaar beter van te worden. Een veiling die het gemeenschappelijk belang van de kwekers veiligstelt met een minimumprijsgarantie. Zo'n proces lijkt veel tijd te kosten - overleggen, luisteren, elkaar betrekken - maar wij menen dat onzorgvuldige en verkeerde beslissingen, eindeloze procedures en een grote afstand tot de burgers en organisaties uiteindelijk veel méér tijd en geld kosten. Een constante dialoog kan dat voorkomen. Op die manier zien wij ook de gemeente van de toekomst een prominente open rol spelen.

GroenLinks Westland wil dat burgers meer te zeggen krijgen over de plek waar ze leven, wonen, werken en ontspannen. Wij willen dat mensen mee kunnen praten en mee kunnen denken over de beslissingen die hen raken. We willen dat de gemeente Westland naar hen luistert. Alle burgers en elk bedrijf worden uitgenodigd om vooraf, tijdens en bij de besluitvorming mee te denken en te praten over belangrijke thema's. Samen zoeken we naar nieuwe vormen van gesprek. Samen zoeken we naar oplossingen voor problemen in ons Westland. Iedereen wordt gehoord: mondige burgers die makkelijk meepraten, maar ook inwoners voor wie praten wat minder vanzelfsprekend is. Dit doen we vóóordat beleid bepaald wordt, structureel éérst (en daarna regelmatig) met de betrokken partijen om de tafel. De politiek moet wel de knoop doorhakken en besluiten nemen.

Een constante dialoog dus. We stellen voor om met 'akkoorden' te gaan werken. Een akkoord is een overeenstemming, die na een daadwerkelijk open discussie tussen alle betrokkenen en vertegenwoordigers van de gemeente tot stand is gekomen. We zullen met u door ons voorstel heen wandelen.

3.7. Open is samen bouwen - met discussies en akkoorden

Natuurlijk gaan we niet alles tegelijkertijd aanpakken. Met deze nieuwe bestuurscultuur van voortdurende input, betrokkenheid en terugkoppelingen zullen we eerst experimenteren en ervan leren. We denken aan de volgende belangrijke akkoorden. We noemen er veel, onze ambities zijn hoog. We willen over alle grote Westlandse items in gesprek met belanghebbenden en geïnteresseerden. We stellen voor een begin te maken met drie van deze akkoorden:

- Een **Kustakkoord**. Er is recent gestart met een serie bijeenkomsten over de kust. Gemeente, bedrijfsleven, natuurorganisaties, omwonenden en iedereen die zich betrokken voelde zaten bijeen. Zonder agenda vooraf. Wij willen hier een vervolg aangeven en op deze interactieve wijze tot consensus komen. Stel - het slechtste geval - dat er geen consensus ontstaat, dan nóg is het een zinvol proces geweest. Uiteindelijk beslist de gemeente, maar in ieder geval zeer overwogen, na iedereen werkelijk gehoord te hebben.
- Een **Sportakkoord**. We organiseren over sport een serie bijeenkomsten, die moet leiden tot belangrijke beslissingen als de plek van zwembaden in Westland. Ook belangrijk: in welke kern gaat welke sport uitgeoefend worden? Elke kern heeft zijn wensen, laten we eerst eens goed naar elkaar luisteren.

- Een **Onderwijsakkoord**. Welke kant willen we op? Wat kan de gemeente doen om meer innovatie in het onderwijs mogelijk te maken? Waar moet onderwijs op aansluiten? Wat vinden we belangrijk? Onderwijs gaat immers over het investeren in onze toekomst. Wil je iets wezenlijk veranderen, dan begint het bij onze jeugd.
  - Een **Verkeersakkoord**. Auto's, fietsen, een railverbinding - laten we er eens diepgaand over spreken met alle betrokken partijen.
  - Een **Mooi Westland Akkoord**. Hoe maken we Westland mooier en aantrekkelijker? Voor onszelf, voor toeristen en voor nieuwe bewoners.
  - Een **Tuinbouwakkoord**, waarin we een langetermijnvisie ontwikkelen in samenspraak met de tuinbouwondernemers. Wat te doen met de noodzaak van minder transportbewegingen? Hoe kan de gemeente ondersteunen in de energietransitie? Hoe zetten we in op lokale productie voor lokale consumenten?
  - Een **Zorgakkoord**. Jeugdzorg, mantelzorg, ouderenzorg, pleegzorg, preventie, zorgwoningen en thuiszorg. Allemaal belangrijke thema's die direct aan het dagelijks leven van mensen raken. Thema's om zorgvuldig over na te denken met elkaar, en om betrokkenen écht in te horen.
  - Een **Centrumplannenakkoord**. Hoe kunnen we de verschillende kernen elkaar laten versterken? Welk profiel past bij welke kern? Hoe maken we elke kern aantrekkelijk voor de Westlanders uit andere kernen?
  - Een **Woningbouwakkoord**. Waar bouwen we wat? Waar is ruimte voor bedrijventerreinen, en waar juist niet? Aan tafel: woningbouwcorporaties, (buurt)bewoners, wijken, kernen, gemeente.
  - Een **Duurzaamheidsakkoord**. Laten we eens alle ideeën inventariseren en met elkaar bespreken. Wat ons betreft: laten we niet alleen het meest duurzame glastuinbouwgebied van Nederland willen zijn, maar ook de duurzaamste gemeente, op elk gebied.
  - Een **Vluchtelingenakkoord**. Laten we praten voordat de nood aan de man is.
- ... en nog meer akkoorden.

Het zijn slechts enkele voorbeelden. Een Winkelakkoord, een Cultuurakkoord, een Innovatieakkoord, een Asbestakkoord, een Waterakkoord, een Minderhedenakkoord. We hopen de smaak te pakken te krijgen. Niet telkens één conferentie en daarna weer over tot de orde van de dag. Nee, series van bijeenkomsten. En er wordt niet alleen gepraat. Het zijn gebeurtenissen, waarin mensen elkaar ontmoeten. Vermaak wordt gekoppeld aan inhoud. Mensen moeten er heen willen. De uitkomsten staan niet vast, we groeien met zijn alleen ergens naartoe. Vanzelfsprekend nodigen we experts uit, maar beleid kan uiteindelijk met eigen mensen worden bepaald en uitgezet, zonder veel, vaak dure bureaus in te huren. De politiek besluit uiteindelijk, maar wel zeer overwogen en met een maximum aan draagvlak.

3.8. En open is vooral... experimenteren

We zullen weg moeten van ons starre systeem en open gaan staan voor nieuwe ontwikkelingen op het gebied van burgerparticipatie. In andere gemeenten is er al veel mee geëxperimenteerd. Laten we van deze ervaringen leren. Hierbij enkele mogelijkheden.

- In plaats van 100x een fulltime nieuwe ambtenaar aannemen, kiezen om **1000x een burger** in te huren, die een dagdeel per week aan een door hem/haar zelfgekozen uitdaging gaat werken. Of met een opdracht, bijvoorbeeld kernenbeleid.
- Bij een raadsvergadering over fietsen twintig fietsers **advies-stemrecht** geven. Als het over ouderen gaat: idem met ouderen.
- Een **G1000** organiseren. In de G1000 worden burgers middels loting bij het gesprek over de toekomst betrokken.
- Het **Westland Internet Panel** is een vaste groep mensen die met enige regelmaat benaderd wordt om een mening te geven over het Westland. De panelleden worden via een e-mail uitgenodigd om een internetvragenlijst in te vullen over allerlei Westlandse zaken.

- Naar voorbeeld van de landelijke **Verantwoordingsdag** van de Tweede Kamer nodigen we gericht burgers uit om vragen te stellen over onder meer de jaarverslagen van de gemeente. Politieke partijen kunnen deze vragen gebruiken in het verantwoordingsdebat.
- **WestlandLab** is een netwerk van Westlandlaboranten: Westlanders die invulling geven aan hun liefde voor hun streek door allerlei projecten te bedenken en uit te voeren, voor het Westland en Westlanders. Dit kunnen projecten zijn om de verbinding in de wijk te verbeteren, maar ook grotere vraagstukken, bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit en logistiek (hoe kunnen we de vrachtwagens het Westland uit krijgen én onze economie draaiende houden?). Innovators en frontrunners uit de regio en studenten van het World Horti Center worden bij het lab betrokken voor de inhoudelijke expertise. Ook gemeente, bedrijven en organisaties kunnen met een opdracht bij het stadslab terecht om met Westlanders na te denken over uiteenlopende lokale vraagstukken die hen aangaan. Via het WestlandLab wordt door middel van een fonds initiatieven mogelijk gemaakt met een kleine subsidie. WestlandLab fungeert daarmee als denktank, uitvoerder en producent voor burgerinitiatieven.
- Meer aandacht voor **Buitenbeter**, de app waarmee problemen in de wijk kunnen worden gemeld, zodat de gemeente deze kan oplossen. Een variant op Buitenbeter kan **Binnenbeter** zijn, maar dan voor de melding van sociaal-maatschappelijke issues, voor mensen die in de knel komen tussen wetgeving, instanties e.d.
- Met de **burgerpeiling** krijgt de gemeente inzicht in het eigen functioneren en in de relatie met de inwoners. Maar vooral ook in wat wel en niet werkt en wat anders moet.
- **Open in bestemmingen**. Als je een duurzame samenleving wil, die vitaal en krachtig is en je de schommelingen door de tijd heen goed wil doorstaan, dan kan meervoudig bestemmen heel verstandig zijn. Meervoudig bestemmen betekent dat je op een locatie van een bestemmingsplan de mogelijkheid openhoudt om voor zowel wonen als werken te bouwen, om winkels, kantoren, kleinschalige zorginstellingen mogelijk te maken. Ook hier is flexibiliteit én overleg vereist.

Er wordt veel geëxperimenteerd. We hebben slechts enkele mogelijke experimenten genoemd. Iedereen die andere of betere ideeën heeft, kan altijd bij ons aankloppen.

ONZE AMBITIE MOET HOGER DAN HOOG

Groen, sociaal en open. We willen hierin ver gaan. Heel ver. Verantwoord ver. Experimenteel maar doordacht ver. Soms origineel en door onszelf bedacht, maar vaak gesteund door tal van experts in en buiten Nederland die vergelijkbare voorstellen doen. Laten we een voorbeeld worden op deze drie terreinen. Op naar een écht groen, een écht sociaal en een écht open Westland.